

Bijenwerk september en oktober 2017

De nazomerdrachten van de Reuzenspringbalsemien en de Heide liggen definitief achter ons. De varroabestrijding is uitgevoerd en de laatste hand wordt gelegd aan de inwintering. Hiermee sluiten we het actieve bijenseizoen af. Toch is er nog genoeg te doen, zoals het monitoren van de mijtenval en de sterkte van de volken.

Checklist 15 september – 15 oktober 2017

- ✓ Inwintering afronden
- ✓ Muizenroosters plaatsen
- ✓ Volken controleren op sterkte
- ✓ Mijtenval monitoren

Verder in deze editie van Bijenwerk:

- tel in september de natuurlijke mijtenval in de volken;
- is de inwintering goed verlopen?
- hoe bestrijden we anno 2017 de mijten in de zomer?
- hou de muizen straks buiten de deur;
- ook in herfst en winter genieten van je bijen;
- enige ecologische imkertips uit Amerika.

Het monitoren van de mijtenval

In Amerika bepleit men om alle imkers via de suikerproefmethode of de alcoholwasmethode de mijtenbesmetting op de bijen vast te laten stellen in september. Men wil hiermee de imkers bewust maken van de relatie tussen wintersterfte en mijtbesmetting. Door middel van het controleren van de schuiflade kun je hetzelfde doel bereiken.

Mocht je overigens meer willen weten over het vaststellen van de mijtbesmetting op de bijen, lees dan nog eens [Bijenwerk van september 2016](#). Hierin worden drie methoden van onderzoek beschreven. Ook op het [NBV Bijenblog](#) wordt hierover meer gemeld.

Hoe kun je de mijtenval monitoren? Het effect van de actieve bestrijding loopt na zo'n vier weken ten einde. De mijtenval hervat na die tijd een meer natuurlijk verloop. Dagelijks vallen er enige mijten op de schuiflade. Indien je last hebt van pissebedden of oorkruipers smeer dan de randen van de schuiflade in met vaseline of vet de schuiflade in met een verfroller met zonnebloemolie. Leg vooraf twee vellen wit A4 papier op je schuiflade, dat maakt het tellen een stuk makkelijker.

Tel de gevallen mijten zo'n vijf dagen na het plaatsen van de geprepareerde schuiflade en bereken de gemiddelde dagelijkse mijtenval. Blijft deze beperkt tot 5 à 10 mijten per dag, dan is er niets aan de hand.

Bij 5 tot 10 mijten per dag zit je zeker nog niet in de gevarenzone, maar is het nodig laat in de herfst (december) een oxaalzuurbehandeling uit te voeren. Bij meer dan 10 mijten per dag hebben je bijen een serieuze besmetting en is het verstandig een aanvullende mierenzuur behandeling uit te voeren. Wellicht ten overvloede: was de laatste zomerbehandeling binnen een tijdsafstand van vier weken beëindigd, dan is de mijtenval vrijwel altijd hoger en is dan niet representatief voor de natuurlijke mijtenval. Nog even het monitoren uitstellen of voortzetten!

Het monitoren van de mijtenval of het meten van de mijtbesmetting op de bijen heeft wel als voordeel dat je een specifieke maatwerkbehandeling kan geven per individueel volk.

Is de inwintering goed verlopen?

Per 1 september is de meteorologische herfst begonnen. De nachten worden kouder en de luchtvochtigheid neemt toe. Daardoor verloopt een in september toegepaste varroa-behandeling vaak minder effectief. De weersomstandigheden hebben ook invloed op het inwinteren. Het wordt voor de bijen lastiger de verstrekte suikerwateroplossing nog voldoende in de dampen, waardoor gisting kan plaats vinden in de winter. Zorg daarom dat je half september klaar bent met inwinteren.

In de winter bijvoeren lukt namelijk niet, de bijen zitten op de wintertros en verlaten deze bij winterkoude niet om voer op te nemen uit een voerbak of uit een pak suikerdeeg. Het voer moet direct tegen de wintertros beschikbaar zijn. In de herfst zit het broednestje voor- en onderin de kast. In de loop van het vroege voorjaar kruipt de tros zeer langzaam naar achteren en naar boven. Ze eten zich als het ware door de met wintervoer gevulde ramen heen.

Soms willen de bijen tijdens de inwintering geen voer opnemen, vaak speelt de geur van de bestrijdingsmiddelen een negatieve rol. De bijen mijden de omgeving van de toegepaste middelen en

mijden zo ook de voerbakken. Soms kan Nosema een rol spelen, dan vind je veel verdronken bijen in de voerbak.

Het monitoren van de volkssterkte in herfst en winter

Het actieve bijenseizoen of beter gezegd het actieve imkerseizoen kun je verlengen door gebruik te maken van plexiglas of folie dekplaten. Het biedt je een goed zicht op de bezette straatjes en tevens op de aanwezigheid van verzegeld voer onder de toplaten. Zorg wel voor adequate isolatie aan de binnenzijde van je dak om koudebruggen en condensatievocht te voorkomen.

Voor iedere imker is het goed om zich bewust te zijn van het krimpen van het bijenvolk gedurende de herfst en de winter. De grootste verandering zie je in de periode van augustus tot november. Dan kan het aantal bijen fors teruglopen. Eind oktober ben je in staat de kansen op een goede overwintering goed in te schatten. Heb je op dat moment slechts 3 of 4 straatjes bijen, dan kun je dit volkje beter alsnog verenigen met 1 of 2 andere gelijkwaardige lotgenoten. De kans dat een 3 of 4 raams volkje de echte winterkou overleeft, is minimaal.

Hoe bestrijden we anno 2017 de mijten in de zomer?

De zomerbehandeling vormt het hoofdgerecht uit het driegang menu, zoals voorgeschreven in de Varroabrochure van BIJEN@WUR.

Drie jaar geleden is er via Imkernieuws een enquête onder de lezers gehouden naar de manier van (zomer)behandelen. Kort samengevat was de uitkomst:

- 87% van de imkers past een zomerbehandeling toe. 13% Van de imkers past geen zomerbehandeling toe. Bijna de helft van deze groep niet-zomerbehandelaars behandelt daarentegen wel in het voorjaar en in de winter.

De verschillende toegepaste zomerbehandelingsmethoden waren in 2014:

- 42% van de imkers maakt gebruik van mierenzuur. Dit blijkt het populairste middel te zijn;
- 23,5% van de imkers maakt gebruik van Hive Clean of oxaalzuur voor de zomerbehandeling;
- 15% van de imkers gebruikt Thymovar. Opvallend is dat niemand Apiguard vermeldt.

- een enkeling gebruikt een combinatie van meerdere middelen, hetgeen overigens af te raden is vanwege schade aan de bijen;

De afgelopen drie jaar zijn er diverse middelen en toepassingsmethoden bijgekomen. De redactie van Imkernieuws wil de toepassing van de varroabestrijdingsmiddelen graag in kaart brengen, zodat meer imkers hier kennis van kunnen nemen en eventueel hun eigen bestrijdingswijze kunnen aanpassen.

Klik op de button om naar het enquêteformulier te gaan. De enquête is anoniem; in twee minuten ben je klaar. De resultaten worden medio oktober via Imkernieuws aan de lezers teruggekoppeld.

Muizenissen aan je hoofd?

Over het in de winter verstoren van bijenvolken door muizen of spechten hoef je niet echt in te zitten, mits je passende maatregelen treft. Gaas met vierkante gaten van 6,3 mm bevestigd in of voor de vliegopeningen zijn voldoende om de kleinste spitsmuizen buiten te houden. Plaats het gaas voordat de muizen hun winternest installeren, dus voor het vallen van de herfstkou.

Zorg dat je de onderste horizontale draad van het gaas afknipt, zodat de bijen met stuifmeel aan de poten geen hindernissen behoeven te nemen, zoals in het getoonde You Tube filmpje <https://youtu.be/LfF9hT5eF8w>.

Spechten is een ander verhaal. Die kunnen met name je polystyreen kasten behoorlijk toetakelen. Zwarte fruitnetten bieden voldoende soelaas om spechten op afstand te houden en bijen toch toegang te geven tot de vliegopeningen. Plaats ze nadat het vliegseizoen echt ten einde is, want de bijen ervaren het zwarte net als een obstakel. Misschien de onderkant bij de vliegspleet helemaal open houden?

Zet je kasten voor de winter iets hellend naar voren, zodat condenswater de kast uit kan lopen. Eind februari kunnen alle beschermende maatregelen weer worden weggenomen.

Ecologische imkertips uit de USA

Bioloog Jaap de Roode, entomoloog Keith Delaplane en Michael Boots, eveneens bioloog, allen werkzaam aan Universiteiten in Georgia en California, hebben een document opgesteld: "**Nature Ecology & Evolution**". Het gaat over het beter doorgronden van de huidige problemen in de imkerij en aan de hand van veranderingen in de bedrijfsmethoden van de imkers die problemen aan te pakken. Enige passages uit dit document zijn hieronder vrij vertaald weergegeven:

- Bijenvolken spelen een evidente rol bij de bestuiving van 39 van de 57 meest belangrijke voedingsmiddelen voor de mens. Het feit dat in de USA jaarlijks 30 tot 40% en in Europa 10 tot 25% van de bijenvolken jaarlijks sterft, maakt het belang van te nemen imkermaatregelen belangrijk.

- Terwijl pesticiden en het veranderend landgebruik wel van invloed zijn op de jaarlijkse verliezen, blijft de Varroamijt en de daarmee samenhangende virussen de belangrijkste oorzaak van bijensterfte.
- Varroamijten komen van nature voor in Azië al voor de tijd dat bijenvolken door mensen worden gehouden.. Varroamijten en bijen hebben zich samen ontwikkeld. De bijen hebben een gedrag ontwikkeld, waaronder het 'vlooiën' van elkaar, waardoor de negatieve impact van de varroamijt sterk gereduceerd werd.
- Onze bij is echter tamelijk weerloos tegen de varroamijt. Die houdt sinds de tachtiger jaren huis als een ware plaaggeest in de bijenvolken. De mijt doet zich te goed aan het bijenbloed en vermindert daardoor de immuniteit van onze volken. Hierdoor kunnen virussen, zoals het DWV-virus (verkreukelde vleugeltjes virus) en het verlamningsvirus hard toeslaan. Zelfs larven kunnen hieraan ten onder gaan en sterven.

De imkerbedrijfsmethoden zouden volgens de opstellers van het document als volgt veranderd dienen te worden:

- het overhangen van broed en bijen tussen verschillende volken moet achterwege gelaten worden. Hiermee worden namelijk ook mijten en virussen verplaatst naar andere volken;
- het reizen met bijenvolken zou minder moeten plaats vinden en indien het wel nodig is voor de bestuiving zodanig moeten gebeuren dat de bijenvolken per imker of per imkerregio bij elkaar blijven. Bijen kunnen enorm vervliegen en nemen zodoende mijten en virussen mee naar andere volken;
- maak geen gebruik van chemische varroabestrijdingsmiddelen waartegen de mijten al een resistentie ontwikkeld hebben. De mijten worden hierdoor steeds meer resistent en sterker.
- Beperk het aantal volken per bijenstand en selecteer op vitale volken met een hoge weerstand tegen virussen en andere ziektes. Probeer zieke volken niet te redden, maar isoleer ze en laat ze desnoods sterven. Soms vind er selectie plaats op verminderd propolisgebruik. Ben je bewust van het gegeven dat volken die veel propolis verzamelen meer weerstand hebben tegen ziekten en varroamijten.
- Imkers doen er goed aan meer belang te hechten aan de robuustheid en de vitaliteit van hun bijenvolken.

Ben je nog geen NBV-Bijenblog volger?

Met het Bijenblog volg je de ontwikkelingen in de bijenvolken op de voet. Weer en dracht maken ieder imkerjaar weer anders. Geïnteresseerd in Imkerobservaties of actuele tips van hobbyimker en docent bijenteelt Ben Som de Cerff?

Meld je aan als volger van het [BIJENBLOG](#).